

Forord

Denne bacheloroppgaven er avslutningen på vårt treårige studieforløp i journalistikk ved Høyskolen Kristiania. Reisen frem til innlevering har bydd på en rekke utfordringer, men har gitt oss erfaring og lærdom som vi ellers ikke ville hatt. Vi er i dag fryktelig stolte over oppgaven og tematikken vi turte å gå i gang med.

Vi ønsker å takke vår veileder Roger Gjermundshaug for god hjelp ved viktige beslutninger, og verdifull rådgivning gjennom arbeidet. Vi vil også takke alle som har medvirket i videoreportasjen. Spesielt takknemlig er vi for Anne Karin Næss og Ole Jørgen Sveen, som har åpnet seg og gitt oss muligheten til å komme tett på. Til slutt ønsker vi å takke Høyskolen Kristiania for tre lærerike, varierte og innholdsrike år.

Vi ønsker dere en fin seeropplevelse, god titt!

Oslo, 25. Mai 2021

Sammendrag

Ifølge Nasjonalforeningen for aldring og helse er det i overkant av 100 000 som lever med demens i Norge, og minst 2000 av dem er under 65 år. Denne gruppen skiller seg fra de eldre på mange områder. Mange er spreke, har familie, barn og yrker de må forlate. De utgjør en liten gruppe, men de er helt avhengig av tilbud som passer deres alder. I denne videoreportasjen har vi fulgt Anne Karin Næss og Ole Jørgen Sveen gjennom våren. Ole Jørgen ble i en alder av 56 diagnostisert med Alzheimers, og familien har levd med hans sykdom i 5 år. I høst mistet Ole Jørgen plassen på et tilbud han fungerte godt i, og nå kjemper Anne Karin for å få til et nytt og verdig tilbud til ektemannen sin.

Vi har fått være med på kommunemøter, besøke de ulike institusjonene og tilbudene. Vi har observert hvordan en slik prosess kan påvirke en familie, og hvor mye oppfølgingstilbud kan ha å si for sykdomsforløpet. Formålet med reportasjen er å få frem hva pårørende står i når deres kjære blir rammet av demens i ung alder. Det viser seg at det ikke bare er sykdommen i seg selv som er vanskelig – å få på plass et godt tilbud er heller ingen enkel sak.

Innholdsfortegnelse

Del II. Refleksjonsnotat

a. Ide.....	4
Formulere problemstillinger/spørsmål/hypoteser.....	4-5
b. Undersøke.....	5
Observasjon, muntlige og skriftlige kilder.....	5-6
Kildeutvalg.....	6-9
Intervjuteknikk.....	9-10
c. Analyse.....	10
Fortolkning av innsamlet materiale.....	10-11
Troverdighet, dokumenterbart.....	11
Etikk.....	12-14
d. Formidle.....	14
Valg av fokus/vinkel.....	14-16
Ramme, illustrasjoner.....	16-17
Fortellerteknikk/dramaturgi.....	17-18
Språk.....	18
Litteraturliste.....	19

Del II: Refleksjonsnotat

Vi har valgt å besvare **1. praktisk oppgave**, valgmulighet **d**. Altså en praktisk oppgave i form av en videoreportasje. Vår videoreportasje er lagt som vedlegg i besvarelsen. Etter anbefaling fra veileder har vi også gjort den tilgjengelig på YouTube, med tilgang fra oppgitt link.

Videoreportasjen er ikke offentliggjort. Dersom det er problemer ved visning i Wiseflow, kan den dermed sees via denne linken:

<https://youtu.be/yw8w6onrlJk>

a) Ide

Formulere problemstillinger/spørsmål/hypoteser

Da vi startet med vår idefase ønsket vi å lage noe som omhandlet mennesker med en sterk historie. I Steen Steensens bok «Stedets Sjanger» (2016, 61) legger han vekt på hvor viktig det er at idéen appellerer til folk, skiller seg ut, er betydningsfull, møter et behov, innebærer fakta som er interessant, trigger entusiasme, inneholder et tema fra en bestemt vinkel og noen mennesker som gir reportasjen liv.

Vi kom over en nyhetssak fra desember, hvor helseminister Bent Høie omtalte de økende utfordringene rundt demens i Norge (Nrk, 2020). Han adresserte hvordan antall med demens er antatt å doble seg innen de neste 30 årene, dette overrasket oss og vi undersøkte derfor videre.

Ifølge Aldring og Helse kommer flere til å bli rammet av demens i fremtiden. Vi får en eldre befolkning, som vil si at vi får flere personer med demens og dermed et større behov for kompetanse og ressurser. Demenskartet viser at på bare 5 år vil antallet mennesker som får demens øke fra 101 118 til 116 573. På 30 år vil hele 238 499 mennesker være rammet av sykdommen.

Vi oppdaget videre flere artikler hvor pårørende uttalte seg om oppfølgingstilbudene de har fått og om at de ikke alltid har vært tilstrekkelig. Det interesserte oss hvor store utfordringene virket for særlig de yngre med demens. Blant andre tidligere fiskeriminister Jan-Henry T. Olsen fikk demens i 50 års alderen. Hans kone Laila Lanes forteller i boka «Skynd deg å

elske» om utfordringene når denne sykdommen rammer noen i ung alder. Vi leste denne boken, samt mange artikler om liknende tilfeller, og fant ut at dette var en tråd å følge.

En annen viktig bok i vår researchfase var «Tidstyven» av lege og seniorrådgiver på FHI, Tor Atle Rosness. I boken skriver han, «at demens også kan forekomme hos yngre mennesker har helsepersonell vært klar over, men fokus for å hjelpe personer med demens har i hovedsak dreid seg å gi god hjelp til de gamle, og tenkt at de samme hjelpetiltak må gjelde for yngre personer med demens, det er feil måte å tenke på. Personer som får en demenssykdom i 50-årsalderen er i en helt annen livssituasjon enn en person som får demens i 80-årsalderen. Familiene rundt de som er syke har også helt ulike behov for støtte og hjelp».

På bakgrunn av våre tidligere undersøkelser ønsket vi å komme i kontakt med noen berørte. På denne måten håpet vi å kunne bygge vår rapport rundt dem, og observere hvor vanskelig hverdagen for yngre med demens kan være. Spesielt for de pårørende som står personen nærmest – dette var utgangspunktet da vi valgte vår problemstilling.

Vi endte med problemstillingen:

Når demens rammer noen i ung alder snus livet om for både pasienten og de pårørende. Hvordan er det å stå i denne sykdommen, håndtere hverdagen og fremtiden?

Etter å ha formulert vår problemstilling, innså vi at vi var avhengige av å få komme tett på noen som var direkte berørt av denne sykdommen i ung alder.

b) undersøke

Observasjon, muntlige og skriftlige kilder

Gjennom researchfasen gjorde vi en rekke bakgrunnsintervjuer med ulike ekspertkilder. Dette var et nytt og stort tema for oss og vi ønsket derfor å få en økt forståelse rundt problemstillingen vår, og en bredere kunnskap om sykdommen. Vi snakket med forskningssjef ved Nasjonalt Kompetansesenter for Aldring og Helse Geir Selbæk, som ga oss en god innføring i hvordan denne sykdommen rammer yngre og eldre ulikt. Vi pratet også med lege og seniorrådgiver ved FHI, Tor Atle Rosness. Vi snakket med psykolog Johanne Tonga som har en doktorgrad i kognitiv adferdsterapi og ved bruk av hukommelsesteknikker

for å hjelpe yngre med demens. Til slutt snakket vi med Evandro Fei Fang, som forsker på demens hos yngre ved Universitetssykehuset i Oslo.

Alle intervjuobjektene var svært engasjert, og bekreftet at det var en aktuell problemstilling hvordan tilretteleggingen til de yngre med demens ikke fungerer godt nok i dag.

Under bakgrunnsintervjuene ble vi i tillegg gjort oppmerksomme på hvor tabubelagt og stigmatiserende denne sykdommen kan være. Intervjuobjektene belyste hvordan mange assosierer denne sykdommen med en «gammelmannsykdom», og er ikke klar over at man kan få sykdommen helt ned i 30-årsalderen.

Forfatterne av boken «Journalistikk» skriver at observasjon som metode er et helt sentralt verktøy for den gode journalistikken. Journalistikken blir mer levende og fører med seg store avsløringer (Handgaard, Simonsen og Steensen 2013, 207). På grunn av koronarestriksjoner var det utfordrende å få tilgang til relevante steder for observasjon og erfaringer. Vi løste derfor observasjonsbehovet i vår tidlige researchfase ved å gjennomføre disse bakgrunnsintervjuene. I etterkant av bakgrunnsintervjuene satt vi igjen med perspektiver og synpunkter vi ønsket å undersøke videre i vårt arbeid med oppgaven.

«Tidstyven» av Tor Atle Rossnes, informasjonsnettsider som «Folkehelse Instituttet», «Nasjonal Kompetansetjeneste for Aldring og Helse» og «Nasjonalforeningen for Folkehelse» benyttet vi som skriftlige kilder i vår researchfase. Her hentet vi mye faktainformasjon om omfang og utbredelse av sykdommen, og informasjon om ulike tilretteleggingstilbud.

Kildeutvalg

En av de vi utførte et bakgrunnsintervju med i forkant var Tor Atle Rosness. Han har en doktorgrad fra 2010 som undersøker demens hos yngre, og har tidligere jobbet på Villa Enerhaugen, en av de få institusjonene som er tilrettelagt utelukkende for yngre med demens. Vi skjønnte tidlig at han var en vi ønsket å inkludere i vår reportasje. I tillegg hjalp han oss med å komme i kontakt med viktige organisasjoner og institusjoner, slik som Villa Enerhaugen.

Etter å ha kommet i kontakt med Villa Enerhaugen, fikk vi en god dialog med en av fagkonsulentene, nemlig Fredvår Brovold. Som nevnt ønsket vi å komme i kontakt med noen

som var berørt av sykdommen i ung alder, og fant ut at den beste måten var å gå gjennom en som hadde nærhet til og kunnskap om pasientene. Hun kunne hjelpe oss med å vurdere hvilke kandidater som var aktuelle, og ta hensyn til hvor de befant seg i sykdomsforløpet, samt hvor sårbare de var med tanke på å kunne delta i reportasjen.

Det viste seg at vi skulle være svært heldige. Etter bare noen uker tipset Fredvår oss om en dame som hadde ringt inn angående plass til ektefellen. Han fikk demens i en alder av 56 år. I dag, 5 år etter, har han opplevd et stort sykdomsfall. Fredvår kunne fortelle at ekteparet hadde uttalt seg og stilt opp i media tidligere, og at de muligens kunne være åpne for å bli filmet også denne gangen.

Fredvår spurte på vegne av oss, og ekteparet ønsket å fortelle sin historie. Vi gjorde samtidig en avtale om å få besøke institusjonen, og få snakke med psykolog Anne Kari Hoel. Intervjuet med henne ga oss et innblikk i tilbudet på Villa Enerhaugen, og innsikt i typiske følelser hos pårørende.

Fredvår satt oss i kontakt med ekteparet Anne Karin Næss og Ole Jørgen Sveen. Vi fikk nummeret til Anne Karin, og i en telefonsamtale i slutten av februar avtalte vi en videosamtale for å bli kjent og legge frem vår idé til reportasjevideoen. Vi ble møtt med åpne armer, og de var klare og motiverte for å dele sin historie. Hun fortalte at ektemannen hadde vært redd for å snakke om sykdommen tiden etter han ble diagnostisert, men etter 1 år hadde han plutselig endret mening. Siden den gang har Ole Jørgen ønsket å være et ungt ansikt utad på denne sykdommen. I dag er han veldig opptatt av å dele sine erfaringer og opplevelser for dem som kommer etter.

Vi avtalte et møte med ekteparet, men koronarestriksjonene gjorde det dessverre vanskelig å møtes fysisk. Vi hadde en kontinuerlig dialog med Anne Karin den neste måneden, og forsto at de sto midt i en vanskelig prosess. I høst mistet han tilbudet han fungerte godt i, og tilbudene han hadde i dag var ikke optimale. Gjennom våren ble han fort dårligere i mangel på et tilrettelagt tilbud. Det viste seg at utfordringen ved å få på plass et tilbud som passet han, var nettopp det vi endte med å ville belyse og undersøke gjennom vår videoreportasje.

En tidlig april dag fikk vi endelig muligheten til å besøke ekteparet, og siden den gang har vi fått lov til å følge deres hverdag og prosess. Vi har virkelig fått erfare hvor innviklet og komplisert det kan være. Som nevnt var vi heldige som kom i kontakt med nettopp disse menneskene, som stod midt i den prosessen og situasjonen vi ønsket å belyse utfordringene ved. Dette har vært en enormt vanskelig vår for dem, men de har gitt oss tilgang og latt oss formidle de utfordringene de har vært igjennom. Vi kan ikke se for oss hvordan vi skulle klart å fange essensen i disse utfordringene om det ikke hadde vært for dem. Til tross for alt de har stått i, har de flere ganger gitt uttrykk for hvor viktig de synes det er at denne saken belyses.

Neste kilde vi kom i kontakt med var Kristin Borg. Hun er en ildsjel som lenge har kjempet for at rettighetene til yngre med demens skal bli bedre. Hun skaper et fellesskap for yngre med demens og deres pårørende ved å holde samtalegrupper og temakvelder. Vi ønsket å intervjuer henne for å høre hennes erfaringer, og finne ut hvorfor hun mente det var et så sterkt behov for et fellesskap for denne gruppen.

Skjerven Gård i Maridalen er det tilbudet Ole Jørgen mistet plassen sin ved i høst. Dette var et tilbud han hadde benyttet i halvannet år, og trivdes enormt godt med. Vi ønsket å besøke Skjerven Gård og intervjuer ekteparet som driver gården, Tori og Jon Ivar Bakke.

I oktober 2021 fikk Ole Jørgen og Anne Karin vite at deres bydel, Nordre Aker, ikke lenger fikk lov til å sende brukere hit. Skjerven Gård hadde tapt siste anbudsrunder, og han fikk et nytt tilsvarende tilbud fra Hauger Gård i Fetsund. Tori og Jon Ivar ble mennesker som følte viktige å inkludere i vår reportasje, og ettersom prosessen utviklet seg gjennom våren viste det seg at de spilte en vesentlig rolle i hva resultatet for Ole Jørgen og Anne Karin ville bli. Da vi avtalte tidspunkt for å intervjuer Tori og Jon Ivar, var vi så heldige at det klaffet med en dag Ole Jørgen også ville være på gården.

Kildeutvalget vi endte med var bredt og variert. Vi føler vi har inkludert viktige og representative kilder med god funksjon for å formidle og undersøke vår problemstilling på best mulig måte. Anne Karin Næss og Ole Jørgen Sveen ble berørt som ga historien et ansikt og en skjebne. Tor Atle Rosness fungerer som en ekspertkilde, og tilfører viktig fagkunnskap og innsikt i hva som er utfordrende når denne sykdommen rammer yngre. Ildsjelen Kristin Borg er med på å vise hvor viktig et fellesskap for denne gruppen kan være. Psykolog Anne Kari Hoel representerer et viktig tilbud for yngre med demens i Oslo. Tori og Jon Ivar Bakke

på Skjerven er et viktig ledd i vårens prosess, og et godt bilde på hvordan tilrettelagte tilbud kan fungere.

Gjennom våren har det vist seg at dette ble en mer innviklet, vond og utfordrende vei enn både vi og Anne Karin så for oss på forhånd. Vi har ved flere anledninger vurdert å besøke bo- og rehabiliteringssenteret på Grefsen og Hauger Gård, som omtales i videoen. Likevel tok vi beslutningen om å holde oss til de stedene og kildene vi nå har valgt. Vi har vurdert det som mer hensiktsmessig å gå i dybden på Skjerven Gård og Villa Enerhaugen, nemlig de tilbudene Anne Karin ønsket å få plass til Ole Jørgen på. Dette for å unngå en for lang og forvirrende reportasje.

Intervjuteknikk

Brynjulf Handgaard skriver i sin bok «Intervjuteknikk for journalister» at innstillingen vi går inn med i et intervju, er avgjørende for resultatet. I vårt tilfelle ønsket vi å finne ut hvorfor det var så vanskelig for Anne Karin å få til et tilbud for Ole Jørgen, som hun kunne si seg fornøyd med. Handgaard mener også at målet bør være å finne ut noe på vegne av publikum, få svar på noe som publikum, og vi som intervjuere, virkelig lurer på. For oss var det vanskelig å forstå hvorfor prosessen mot et tilrettelagt tilbud måtte være så komplisert og lang. Ettersom Anne Karin og Ole Jørgen representerer en gruppe, bestående av yngre med demens og deres nærmeste, mente vi dette var noe vi burde undersøke og formidle.

Handgaard fortsetter med at det er et viktig poeng at også vi som intervjuere må skjerpe nysgjerrigheten vår. Vi også må ønske å oppdage noe nytt, avdekke noe som holdes skjult, ønske å bli klokere, forstå mer og oppdage sammenhenger mellom fenomener. Dette er viktig for at vi skal stille de enkle spørsmålene som får intervjupersonen til å levere innhold, og for at vi med hele oss skal inspirere intervjupersonen til å fortelle og dermed gi intervjuet den nødvendige energien (Handgaard 2013, 92 og 93). Vi forsøkte å gå inn i hvert intervju med en åpen tilnærming, uten å la oss lede i for stor grad av hva andre kilder hadde sagt eller det vi visste på forhånd. Et eksempel er i våre intervjuer med Anne Karin, hvor vi fikk hennes subjektive meninger om de ulike institusjonene og tilbudene. Det var derfor viktig for oss å være bevisst på at det kun var hennes og Ole Jørgens erfaringer vi hadde hørt, før våre møter med mennesker ved disse intuisjonene og tilbudene.

Vi forberedte de ulike intervjuene godt, og hadde en klar plan om hva vi ønsket å snakke med kildene om. I og med at dette var et nytt tema for oss, ønsket vi i hovedsak å stille åpne spørsmål for ikke å påvirke kilden i en spesiell retning. Dette fungerte godt i de fleste tilfeller. Likevel opplevde vi at flere av kildene kunne spore av, og bruke lang tid på å komme til poenget. Vi ser i ettertid at vi kunne tatt enda større styring i samtalene, men samtidig førte disse lange intervjuene til at vi oppdaget viktige sidespor og områder vi ellers ikke hadde kommet over. Utover i arbeidet med oppgaven fant vi en bedre balanse, og gjorde kortere intervjuer hvor vi fremdeles fulgte opp viktige og uventede temaer.

Handgaard skriver videre at vi som intervjuere også blir påvirket av prosessen, og kommunikasjonen mellom intervjueren og intervjuobjektet er vel så viktig som spørsmålene som blir stilt. Vår reportasje følger mennesker i en veldig sårbar posisjon, og vi kunne ikke unngå å føle med Anne Karin og Ole Jørgen. Vi forsøkte likevel å forholde oss nøytrale i intervjusituasjonene, men slet med å unngå at våre subjektive opplevelser og reaksjoner kom frem enkelte ganger.

c) Analyse

Fortolkning av innsamlet materialet

Komposisjon handler om hvordan man kombinerer reportasjens ulike innholdselementer slik at summen av dem framstår som en helhet, dette skriver Steen Steensen i «Stedets sjanger». Da vi hadde samlet inn mesteparten av vårt materiale og skulle begynne med selve redigeringen, brukte vi mye tid på komposisjon og struktur for å finne ut hvordan videoen burde bygges opp.

Steensen skriver også at selv om man har observert riktig og skaffet informasjon som henger sammen med en overordnet idé og problemstilling, sliter man ofte med hvordan informasjonen kombineres i den endelige reportasjen. Dette er særlig problematisk i større reportasjer, der både nyhetsbakgrunn og featureelementer kobles sammen. Vi brukte mye tid på å tenke over hvilken vinkling vi skulle fortelle historien gjennom, men oppdaget at vi i noen tilfeller hadde gjort for lange intervjuer. Å strukturere vårt innsamlede materiale ble derfor en avgjørende jobb for å bestemme hva som var viktig å inkludere og fokusere på. Jobben med å bearbeide innsamlede materiale ble stor, men vi ville heller ha for mye enn for lite innhold å jobbe med.

På grunn av pandemien og koronarestriksjoner ble vi nødt til å gjennomføre de fleste intervjuene utendørs med god avstand. Derfor forsøkte vi å bruke gunstig mikrofonutstyr, men noen klipp endte med mer bakgrunnsstøy enn ønsket. I etterkant la vi også merke til at noen klipp var ustødige og uklare til tider. Likevel ønsket vi å bruke dem fordi vi ville fange essensen av ulike øyeblikk, og dette synes vi passet vår stil på reportasjen.

Troverdighet, dokumenterbart

Alle intervjuobjektene har alle forskjellig kompetanse og erfaringer, men Svein Brurås skriver i sin bok «Etikk for journalister» at det likevel er det viktig å forholde seg kritisk til informasjonen man får uavhengig av kilden (Svein Brurås, 2014). Vi har gjennom vårt arbeid med reportasjen vært nøye med å sjekke opplysninger fra ulike kilder opp mot andre skriftlige eller muntlige kilder. Her har vi særlig benyttet oss av de skriftlige kildene vi brukte i vår researchfase.

Brurås legger vekt på at journalistikkens kvalitet og troverdighet avhenger i stor grad av kildenes kvalitet. Det finnes gode kilder og dårlige kilder – og det hører med til de grunnleggende journalistiske ferdighetene å finne fram til de gode kildene i enhver sak (Svein Brurås 2014, 149). I og med at dette var et område vi selv var lite kjent med fra før av, var det veldig nyttig for oss å be om hjelp fra de ulike kildene vi brukte, for å komme i kontakt med andre gode kilder. Vi brukte i forkant av intervjuene mye tid på research, for å finne ut om kildene var representative for rollen vi mente de kunne ha i vår reportasje.

Vi har gjennom vårt arbeid forsøkt å holde god presseskikk. Derfor har vi gjennomgående forholdt oss til Vær varsom-plakatens punkter. Den understreker blant annet kravet om en kildekritisk holdning:

3.2. Vær kritisk i valg av kilder, og kontroller at opplysninger som gis er korrekte. Det er god presseskikk å tilstrebe bredde og relevans i valg av kilder. Vær spesielt aktsom ved behandling av informasjon fra anonyme kilder, informasjon fra kilder som tilbyr eksklusivitet, og informasjon som er gitt fra kilder mot betaling.

VVP punkt 3.2 legger særlig vekt på viktigheten av å tilstrebe bredde og relevans i valg av kilder. Derfor har vi også vært nøye med å oppsøke ulike kilder som kan vise flere sider av saken.

Etikk

Vær Varsom-plakaten stiller intet krav om at journalisten skal være objektiv, og heller ikke at de skal være nøytrale. Riktignok krever plakaten at vi skiller fakta og kommentar, og den krever at ulike syn skal komme til uttrykk (Svein Brurås 2014, 47).

Etter hvert som vi ble bedre kjent med Anne Karin og Ole Jørgen opplevde vi at det begynte å bli vanskelig å holde seg nøytrale, ettersom vi selvfølgelig begynte å føle med dem. Vår reportasje har en subjektiv tilnærming, i og med at vi selv er involvert i videoen. Svein Brurås påpeker i boka «Etikk for Journalister» at man aldri kan være nøytral når vi velger og prioriterer saker; vi bruker vårt personlige skjønn, vi vurderer på basis av våre verdier og holdninger, vi lar oss opprøre og engasjere – og dette preger våre valg og våre produkter. Følelser og opplevelser er subjektive, men like fullt viktige erkjennelsesformer som det selvsagt må være rom for i journalistikken. (Svein Brurås 2014, 53).

Det å få komme så tett på enkeltpersoner fører til både fordeler og ulemper. Man blir kjent med deres situasjon, samtidig som man blir involvert i følelsene de kjenner på. Vi har fulgt Anne Karin og Ole Jørgen gjennom 3 måneder, og vi har fått god tilgang. Vi har observert frustrasjon, sinne, usikkerhet og gode stunder – både opp og nedturer.

På slutten av reportasjen har vi et klipp hvor Anne Karin er opprørt og i sjokk. Vi måtte gjøre grundige vurderinger rundt hva vi kunne inkludere i videoen, og hvilke klipp vi ikke kunne ha med av etiske årsaker. Her kommer punkt 3.9 av VVP inn:

3.9: Opptre hensynsfullt i det journalistiske arbeidet. Misbruk ikke andres følelser, manglende medieerfaring, uvitenhet eller sviktende dømmekraft. Husk at mennesker i sjokk eller sorg er mer sårbare enn andre.

Vi må vise omtanke, som vil si at vi må unngå unødig krenkelse av menneskers følelser. Vi kunne risikere at Anne Karin ville følt seg krenket dersom vi hadde tatt med et klipp hvor hun sa noe i frustrasjon, som hun muligens ikke kunne stått for på et senere tidspunkt.

Samtidig imøtegåelse er også viktig i all journalistikk, noe som VVP understreker i punkt 4.14:

4.14. De som utsettes for sterke beskyldninger skal så vidt mulig ha adgang til samtidig imøtegåelse av faktiske opplysninger. Debatt, kritikk og nyhetsformidling må ikke hindres ved at parter ikke er villig til å uttale seg eller medvirke til debatt.

Etter å ha vært i kontakt med Oslo Kommune og Nordre Aker bydel gjentatte ganger, fikk vi beskjed om at de ikke kunne uttale seg om enkeltsaker på grunn av taushetsplikt. Til slutt fikk vi snakke med konstituert bydelsredaktør Svein Børge Hoftun. Han satte oss inn i gangen i en saksbehandling på et generelt grunnlag, og hjalp oss med å forstå hva innbygger har krav på. Han understrekte at innbygger har krav på både en saksbehandling og en klagesaksbehandling. Videre forklarte hvordan det er nyttig for bydelen at deres saksbehandling prøves ut i ulike instanser. Vi valgte å inkludere vår samtale med han i slutten av reportasjen for å vise at vi hadde forsøkt så godt vi kunne å gi bydelen mulighet til tilsvar.

Vi holdt god presseskikk og alle kildene som ønsket sitatsjekk fikk muligheten til å gå gjennom det vi skulle bruke, og gi beskjed dersom vi hadde gjengitt noe feil. I situasjoner hvor vi var usikre på om vi hadde forstått intervjuobjektene riktig, sendte vi sitatsjekk for å bekrefte at vi ikke hadde mistolket noe. Vi var også nøye på redigeringen av intervjuene. Vi forsøkte å ikke endre konteksten i de forskjellige uttalelsene, slik at meningsinnholdet ikke endret seg.

Mot slutten av videoreportasjen har vi inkludert et opptak fra en telefonsamtale vi hadde med Anne Karin. Hun ringte oss for å fortelle at de hadde fått avslag på et vedtak om et tilbud de i utgangspunktet var nokså sikre på at de skulle få innvilget plass ved. Søknadsprosessen for å få innvilget plass, og vedtaket fattet fra bydel eller kommune er en komplisert og innviklet prosess med mange ledd. Derfor tok vi et videoopptak av oss selv da Anne Karin ringte oss. I utgangspunktet var dette kun for oss selv, for å få klarhet i hva som hadde skjedd. Vi spurte i løpet av telefonsamtalen om det var greit for Anne Karin at vi tok opp samtalen, og hun sa det var helt i orden. I etterkant fant vi ut at vi gjerne ville inkludere det i reportasjen. I den forbindelse ringte vi Anne Karin igjen, for å høre om det var ok for henne at vi brukte opptaket. Det var helt greit for henne.

Samtidig som man har de journalistiske utfordringene rundt etikk, har vi i tillegg hatt en ekstra utfordring med tanke på koronapandemien. Vi ønsket å begynne filmingen av reportasjen i mars, en periode hvor det var svært strenge restriksjoner. Vi hadde en forventning om at det skulle bli utfordrende å få komme tett på noen under en pandemi, men vi var veldig heldige som kom i kontakt med de kildene vi har fulgt.

d) Formidle

Valg av fokus/vinkel

Vi gikk inn i denne reportasjen med et åpent sinn, og i etterkant av vår researchfase hadde vi en del spørsmål vi ønsket å få svar på. Blant disse sto spørsmålet om hvorfor det virket så utfordrende å få på plass tilrettelagte tilbud, sterkt.

Roger Gjermundshaug skriver i boken «Å skrive nyhetsjournalistikk» at begrepet vinkling er velkjent i alle nyhetsredaksjoner. I første rekke går nok de fleste tanker i retning av titler og ingresser når de hører ordet, men vinkling er langt mer enn bare overskrifter. Det handler om hvilke sider av en sak redaksjonen velger å vektlegge. Det handler om å finne frem til det mest interessante eller betydningsfulle siden av saken (Roger Gjermundshaug 2016, 80).

I forkant så vi for oss at fokuset kom til å ligge på problematikken rundt oppfølgingstilbud for yngre med demens, men etter å ha observert Anne Karin og Ole Jørgen en god stund oppdaget vi hvor vanskelig prosessen kan være for pårørende. Dette ble både viktig og betydningsfullt for oss å belyse. Denne våren har vi fulgt Anne Karin, hvor hun kjemper for et verdig tilbud til Ole Jørgen. Vi valgte derfor å vinkle vår reportasje mot Anne Karin sine erfaringer, opplevelser og følelser. Vi er selv fornøyde med hvordan denne vinklingen ga oss muligheten til å formidle den frustrerende, fine, vonde og sårbare situasjonen dette ekteparet står i. Deres situasjon er unik, men etter våre undersøkelser håper vi mange aspekter ved deres historie kan være noe flere kjenner seg igjen i.

For å finne ut om vinklingen på videoreportasjen vår var gunstig valgte vi å sjekke den opp mot kriteriene beskrevet i forkortelsen og prinsippet VISA. Kriteriene kan gi deg indikasjoner på hvordan journalister tenker, hva de vurderer som godt stoff og hvordan du vinkler for å skape engasjement og interesse (Roger Gjermundshaug 2016, 33).

VISA-kriteriene lyder slik:

- Vesentlighet
- Identifikasjon
- Sensasjon
- Aktualitet

Roger Gjermundshaug (2016, 33) skriver at vesentlighet innebærer at nyheten må være av betydning. Den må være vesentlig for en stor del av leserne. Vi belyser et tema som ikke har fått så mye oppmerksomhet tidligere, samtidig som vi mener det er vesentlig for befolkningen å vite om. Man tenker at sykdommen i seg selv er vanskelig, men man har lite kunnskap om hvor vanskelig veien til en god hverdag kan være.

At en nyhet tilfredsstillende identifiseringskriteriet vil si at leserne kan identifisere seg med nyheten, at det eksisterer en nærhet til den (Gjermundshaug 2016, 33). Som vi nevner i reportasjen, er det over 100 000 som lever med demens i Norge, og minst 2000 er under 65 år. Samtidig har vi pårørende til de 100 000 menneskene. Det er altså en stor gruppe mennesker som kan relatere til utfordringene ved denne sykdommen, både som pasient og pårørende.

Ifølge Gjermundshaug (2016, 33) tilsier sensasjon at saken må ha noe i seg som vekker oppsikt. Det må være en «wow-effekt». Temaet vi har valgt tror vi kan vekke oppsikt for seerne i den forstand at det kanskje ikke er så mange som tenker over hvordan pårørende til yngre med demens påvirkes, samt hvor vanskelig det kan være å få til et tilbud man er fornøyd med.

Nyhetskriteriet aktualitet er knyttet til noe som er ferskt og nytt (Gjermundshaug 2016, 33). Vår reportasje er aktuell da vi har snakket med forskere og eksperter på emnet som forteller at det lenge har vært utfordrende å tilrettelegge for de yngre med demens, og at det dessverre fremdeles er dårlig oppfølging rundt om i landet. Dette er en aktuell problemstilling som ikke har blitt skrevet mye om i mediene tidligere. I tillegg står ekteparet vi følger midt i sin prosess, og utfordringene deres er aktuelle.

Vi har valgt å kalle vår videoreportasje «Pårørendes kamp». Denne tittelen beskriver kampen for å få til et godt og tilrettelagt tilbud som de pårørende, og i dette tilfelle Anne Karin, må

kjempe. I tillegg til kampen for en god hverdag, kjemper man mot klokken før sykdommen utvikler seg såpass langt at det ikke lenger går an å bo hjemme.

Ramme, illustrasjoner

Vi konkluderte med at problemstillingen passet seg best i en featurereportasje eller i en videoreportasje. Vår tematikk er sårbar og nær, og for å formidle Anne Karin og Ole Jørgen sin historie på best mulig måte valgte vi å lage en videoreportasje. Vi vurderte denne formidlingsformen som en av de mest virkningsfulle for å formidle spekteret av følelser denne historien tar for seg.

Gjennom vårt studieforløp har vi fått bred erfaring med å lage blant annet nyhetsreportasjer, featurereportasjer, krimjournalistikk og visuell historiefortelling, samtidig har vi fått erfaring med å produsere korte videoreportasjer. Vi hadde et ønske om å utnytte denne muligheten til å lære mer om visuell historiefortelling og produksjon av videojournalistikk.

I boken «Videojournalism» (Kobré 2013) skriver Kenneth Kobré at man kan fortelle en historie gjennom hovedpersonens øyne, eller fra utenfra perspektiv. Vi fant tidlig ut at vi ønsket å involvere oss selv i reportasjen som undersøkende journalister. Vi snakker til kamera i starten, midtveis og i avslutningen. I tillegg er det gjennomgående at en av oss er deltakende i intervjuet som skjer. Dette vurderte vi som et godt grep for å skape nærhet til den personlige og sårbare tematikken og til kildene. Vår tilstedeværelse i reportasjen synes vi var med på å skape en helhet, og en rød tråd.

Vi gikk inn i denne oppgaven uvitende om hva vi gikk til, og våre refleksjoner og tanker kommer frem gjennom reportasjen. Dette synes vi ble et virkemiddel som belyser hvor sterk historien til Anne Karin og Ole Jørgen er. Samtidig er det viktig å si at selv om vi hadde en subjektiv tilnærming til tematikken, så var vi gjennomgående bevisste på å være kritiske og uavhengige i møte med kildene.

For å skape en helhet valgte vi bevisst en gjennomgående stil i klippingen av reportasjevideoen. Vi benyttet eksempelvis samme skrift-font på all tekst, og hadde navn på alle kildene første gang de dukket opp. Et annet grep vi valgte var å «fade» videoen i svart hver gang vi skifter «location», mens vi introduserer neste sted eller kilde. Klippene av oss som reiser til de ulike stedene og kildene mener vi understeker hvordan det er vi som reiser

rundt og undersøker tematikken. I tillegg har vi på flere tidspunkter filmet kildene som fester mygg-mikrofonene på seg selv. Dette synes vi skapte en uhøytidelig stemning, og understreker vår nære og avslappede stil.

Bakgrunnsmusikken som dukker opp gjennom videoen har vi plukket ut, og lagt inn på steder vi ønsket å skape en bestemt stemning. For eksempel er musikken i starten noe trist og når Anne Karin ringer og er fortvilet skifter musikken, og spenning skapes før vårt siste besøk hos dem.

Vi innleder og avslutter videoen med klipp av Ole Jørgen og Anne Karin. Disse klippene er hentet fra ulike tidspunkter gjennom våren, og vi mener de er en fin illustrasjon på deres reise og hva som muligens kan endres i fremtiden. At disse klippene kommer sammen med tittelen og går igjen i starten og slutten, mener vi skaper en fin ramme rundt videoen.

Fortellerteknikk/dramaturgi

Kobré skriver videre at å formidle en historie på en god og saklig måte er viktig i journalistikken. Han legger vekt på at hvordan man presenterer saken, hva man begynner med og hvilken rolle levende bilder og andre visuelle elementer spiller inn er viktige vurderingsområder (Kobré, 2013). Derfor brukte vi mye tid på å komme frem til den beste dramaturgiske oppbygningen for vår reportasjevideo.

I «Stedets sjanger» av Steen Steensen forklarer han den dramaturgiske Hollywood modellen fra Syd Field, og vi har forsøkt å bygge opp reportasjen med hjelp fra denne modellen. Man begynner med anslag, presentasjon og utdypning. Deretter kommer opptrapping, og til slutt høydepunkt og avslutning. Vår reportasjevideo innledes med en scene fra høydepunktet, for å åpne med noe som virkelig fanger seeren og gjør at man umiddelbart blir dratt inn i handlingen. Dermed bryter vi den kronologiske framstillingen for å få en spennende start.

Videre sier Hollywood modellen at man bør presentere hva reportasjen skal handle om. Derfor går vi videre til å presentere våre hovedpersoner, Anne Karin og Ole Jørgen. Vi går deretter til oss selv som presenterer saken overordnet, og setter den i sammenheng med vår problemstilling.

Så kommer midten, med utdypning av konflikten, presentasjon av eventuelle hindre som står i hovedpersonens vei. Her er vi innom flere relevante kilder som gir seeren innblikk i tematikken og situasjonen. Telefonsamtalen med Anne Karin er reportasjens «point of no return». Ved «point of no return» er det, nokså opplagt, for sent å snu. Konfrontasjonen er uunngåelig, kampen om å nå målet begynner for alvor for hovedpersonen (Steensen, 2016). Spenningstoppen eller høydepunktet er når vi besøker Anne Karin for tredje gang. Denne gangen er hun tydelig i en helt annen stemning, og Ole Jørgen kan heller ikke være med på intervjuet. Vi avslutter reportasjen slik vi startet den, med at vi som journalister som sitter og snakker. Dette synes vi var et viktig dramaturgisk grep for at seeren skal skjønne hvor saken står. Vi mener at denne kompliserte prosessen trengte litt oppklaring fra oss avslutningsvis.

Selv om vi har bygd vår dramaturgi rundt Fields Hollywood modell, er det viktig å nevne at vi har fulgt historiens naturlige og kronologiske gang etter anslaget. De viktige hendelsene i prosessen har vi ikke kunne stokke om på eller kontrollere. Vi visste ikke på forhånd hvordan historien kom til å ende, og vi håper selvfølgelig at det kan ordne seg for Anne Karin og Ole Jørgen. Derfor holdt vi selve avslutning åpen, i håp om videre oppklaring før oppgaven måtte være ferdig.

Språk

Vår videoreportasje tar for seg en stor, vond og komplisert tematikk. Derfor mener vi at et enkelt og lettfattelig språk var gunstig for å formidle en vanskelig tematikk, på en forståelig måte. Vi har forsøkt å holde språk, kroppsspråk og reaksjoner så naturlig som mulig. Vi liker at en av oss har nordlandsdialekt, og at en snakker østlandsk. Det føler vi gjør reportasjen mer levende. Vi ønsket at voiceoverne skulle være uhøytidelige og så nære naturlig tale som mulig. Dette synes vi kledde vårt sluttresultat, og var med på å lage en helhetlig stil.

Litteraturliste

Aldring og Helse. 2020. «Demenskartet». Sist oppdatert 18. august 2020:

<https://demenskartet.no/#>

Brurås, Svein. 2014. *Etikk for journalister*. 5. utgave. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

Gjermundshaug, Roger. 2016. *Å skrive Nyhetsjournalistikk*. 1. utgave. Sarepta Forlag AS.

Handgaard, Brynjulf. 2013. *Intervjuteknikk for journalister*. 1. utgave. Gyldendal Norsk Forlag AS

Handgaard, Brynjulf. Simonsen, Anne Hege. Steensen, Steen. 2013. *Journalistikk*. 1. Utgave. Gyldendal Norsk Forlag AS.

Kenneth Kobré. 2013. *Videojournalism, Multimedia Storytelling*. Routledge.

Lanes, Laila; T. Olsen, Jan Henry. 2010. *Skynd deg å elske*. 1. utgave. Kagge Forlag.

Nasjonalforeningen for folkehelse. 2021. «Pårørende til yngre med demens». Oppdatert 02. april. 2021: <https://nasjonalforeningen.no/demens/parorende-og-demens/tidlig-demens/>

Nasjonalforeningen for folkehelse. «Snakk med andre pårørende om demens». Lest dato 28. februar 2021: <https://nasjonalforeningen.no/tilbud/demens-snakk-med-parorende/?c&f&e=demens+med+Lewy+legeme>

Nrk.no. Honningsøy, Kirsti Haga. 2020. «Bent Høie: – Demens er en større utfordring enn covid-19». Oppdatert 4. desember 2020: https://www.nrk.no/norge/bent-hoie_-_demens-er-en-storre-utfordring-enn-covid-19-1.15270063?fbclid=IwAR1yuM_TfFWGGWHLg7x38YuefIOHCCRWGDSxFn3vht7zI9r-F5eGkmin76Q

Presse.no. Pressens faglige utvalg. «Vær Varsom-plakaten». Sist oppdatert 1. januar 2021: <http://presse.no/pfu/etiske-regler/vaer-varsom-plakaten/>

Rosness, Tor Atle. 2014. *Tidstyven*. 1. Utgave. Forlaget Aldring og helse.

Steensen, Steen. 2016. *Stedets Sjanger*. 2. utgave. IJ-forlaget